

היכל המשפט

גיליון 18 – ניסן תשפ"ה

היכל המעשה

מתוך שיעורי הפרקטיקה של רבני בית הדין שליט"א

פסק הדין שקיבל מפנה לאחר חודשים דווקא בערב פסח כחצות היום

אברך שקיבל זיכוי לרכישת חליפה האם יכול להמירה בזיכוי לרכישת בשר לחג ■ האם לכל אדם מותר לפתוח את דלת ביתו בליל התקדש החג ■ ומי יכריע האם לסייד את חדר המדרגות ■ האם השטח המדובר הוא שטח משותף או פרטי ?

דשומר צריך לשמור. ושומך לכאורה הרי הוא פושע, אך הגר"נ נוסבוס אמר שתלוי לפי המנהג, שאם נהגו לא לנעול פטור.

מקרה נוסף הובא לבית הדין לגבי חצרו של שמעון שמשך שנים רבות נהגו לעשות שם ברכת האילנות ובאחת השנים החליט שמעון לסגור את המקום ולא יוכלו לכרך שם, והציבור מתנגד וטוענים כי מדיון מצד שהחזיקו בו רבים אסור לקלקל.

ויש צד לומר שלא שייך במקרה זה הטעם דמדשתק ש"מ שמחל, כיון שהוא רק פעם בשנה, ועוד אמר הגר"נ נוסבוס דמי שקיבל רישיון להרחבה אין בזה דין מצד שהחזיקו, דמה שלא הקפיד היה על תנאי שלא יקבל עדיין רישיון.

בימים אלו ימי ערבי פסחים מתרבות השאלות המעשיות הנוגעות לדיני שותפין, שכנים, וועדי בתים, אחת השאלות המעשיות נוגע לריבוי החסד השורר בתקופה זו בה מקבלים אברכים בני תורה הטבות בחנויות שונות, והשאלה האם מותר לאברך המקבל חליפה מתרומת גביר להחליפה במוצר אחר, כגון בשר או כלי עבודה. שהרי פעמים מקבל כמה תלושים מכמה ארגונים שונים ומעוניין להחליפם במוצרים אחרים להם נצרך, שהרי אינו יכול ללבוש כל כך הרבה חליפות, והשאלה העולה היא שהרי אותו תורם בוודאי מעוניין ברווחת האברך ומשך אם כעת זקוק האברך למברגה מדוע לא יחליף עם חברו הזקוק לחליפה חדשה.

אך כשאנו ניגשים לדון בזה באופן מעשי קשה מאוד להקל בזה, די אם נביט לרגע קט בעולם התורה, בה אנו עדים לתופעה מופלאה המתרחשת בדורנו ריבוי הכוללים והישיבות במגוון רחב של סגנונות, גישות ושיטות לימוד. תופעה זו, שנראית לעיתים כפסיפס צבעוני ומורכב, אינה אלא נס גלוי שעשה הקדוש ברוך הוא בעולמו, כאשר כל גביר ותומך תורה נמשך דווקא לסגנון מסוים, ובכך מתאפשר לכל אברך למצוא את מקומו המתאים לו ביותר. כל גביר ותומך תורה נושא עמו 'שיגעון ייחודי', אחד הפנ' שיתקיימו סדרי לימוד דווקא בערבי שבתות, השני דווקא במוצאי שבתות, השלישי מדגיש את חשיבות לימוד העיון, והרביעי דווקא את הבקיאיות. לכאורה, גיוון זה משקף רצונות פרטיים ולעיתים אף גחמות, אך בעומק הדברים, וזוהי השגחה פרטית שמכוונת את לב כל גביר למקום הראוי, כדי להשלים את הפסיפס של עולם התורה.

עניין זה נוגע גם לעניינים שונים הנה בשנים האחרונות אנו עדים לתופעה מבורכת של חלוקת לחם בשכונות רבות בארץ. תופעה זו, החלה ביוזמתו של גביר אחד, אשר נדהם לגלות כי ישנם יהודים שאין להם די לחם לאכול, גליו זה זעזע אותם עד עומקי נשמתו, והוא החליט לפעול מידית. מתוך תחושת אחריות ואהבת ישראל, יזם חלוקה מסודרת של לחם טרי בשכונות, כדי להבטיח שלפחות לחם יהיה לכל יהודי.

יבוא אדם ויטען מה אכפת לתורם אם הנוקק יקבל מוצר אחר בתמורה לחם – והתשובה היא לא, כי כוונת התורם כאן היא יסוד מהותי. התורם אינו מבקש לספק סתם כסף או כל מוצר, אלא מבקש להבטיח שיהיה לחם על שולחנו של כל יהודי. בכך הוא מבטא את רצונו לדאוג לצורך בסיסי, חיוני, שממנו מתחיל כל קיום פיזי ורוחני, בדיקה מעמיקה מגלה כי גם בחליפות המצב דומה, יש תורמים המבקשים שתורמתם תיועד לדברים מסוימים – למשל, חליפה יפה לאברך לכבוד החג, ולא חליפה שיעשה בכסף שימוש אחר, כמו רכישת כלי עבודה או מוצרי מזון. כל תורם ותורם מבקש למלא צורך מסוים, מתוך תפיסת עולם וחזון רוחני או חברתי.

שאלה נוספת בענייני שמירה נגעה למקרה של ראובן שהניח חפציו אצל שכנו בשל נסיעה לחו"ל והשכן השאיר את דלת בתו פתוחה בליל הסדר וחפציו ראובן נגנבו, והשאלה האם נחשב פושע בכך שהשאיר הדלת פתוחה ואמרנו בשם הגרי"ש"א דהמג"א שאומר לא לסגור לא איירי על מויקים כאלו, ועוד

היכל המשפט

בנשיאות האגון רבי נפתלי נוסבוס שליט"א

לקראת ימי בין הזמנים וחול המועד

ניתן להזמין שיעורים מרתקים

מרבני בית הדין

בין הנושאים

...

'ניפגש בבית הדין'

מייצג מרתק מתוך אולם בית הדין

...

'הון כהלכה' – ריבית

התנהלות פיננסית, כרטיסי אשראי, בנקים

...

מתוך כותלי בית הדין

שיעור סוהף במגוון שאלות אקטואליות

0733-831-747

שלוחה 2

דבר האורח ~

יציאת מצרים – היציאה מהמיצר הפרטי

חג הפסח, זמן חירותנו, הוא הרבה מעבר לזיכרון היסטורי של יציאת אבותינו ממצרים. זהו אירוע מכונן, שורשי, אשר ממנו יונקים אנו את היותנו כעם ה'. התורה חוזרת ומזכירה לנו את יציאת מצרים, לא כפרט טכני אלא כיסוד מוסרי, המחייב אותנו לעד. שעבוד וגאולת מצרים אינם נחלת העבר, אלא תביעה מתמדת.

יציאת מצרים לא נועדה רק לשחרר גוף משעבוד פיזי, אלא גם לשחרר את הנפש מכבלי הגאווה, האנוכיות והאכזריות. התורה מצווה אותנו שוב ושוב 'וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים', דווקא בעניינים הנוגעים בין אדם לחברו, כדי שזכור את טעם המירות, ונמנע מלהשיבו לאחרים.

בספרים הקדושים מבואר כי החמץ מסמל את הגאווה, ההתנשאות והשקר, ואילו המצה – לחם העוני – מסמלת את הפשטות, הענווה והאמת. בימים אלו, כאשר אנו בוועדים לבער את החמץ מבתינו, עלינו לזכור כי היציאה מהמיצר הפרטי תלויה בביעור החמץ שבלב. רק כאשר ננקח את עצמנו מגאווה ומשקר, נוכל להיפתח לאמת הפשוטה והטהורה.

בבואנו לדין תורה, נדרשים אנו – הן הדיינים והן בעלי הדין – להתרחק מכל שמץ של חמץ גאווה, משוא פנים, רצון להתגבר ולהכניע את הזולת. כל צד צריך להשתדל להבין את רעהו, להקשיב באמת, ולשאוף לאמת הפשוטה של המצה, רק כך נוכל להגיע להכרעה צודקת, טהורה, שאינה נגועה באינטרסים אישיים או ברגשות נקם.

דיני התורה אינם מערכת טכנית להסדרת כססוכים, אלא ביטוי לערכות הדרית 'ישראל ערבים זה לזה' אחריות מוסרית עמוקה של כל אחד כלפי רעהו. התורה דורשת מאיתנו לנהוג ביושר, לא לעשוק את העובד, לא לגזול, לא לרמות.

פעמים רבות, חילוקי הדעות והמריבות נובעים מגאווה, רצון להוכיח צדק עצמי, או יצר נקמה. אילו כל אחד מהצדדים היה מנסה להבין את נקודת מבטו של השני, מתוך ענווה ואמת, רבות מהמחלוקות היו נמנעות.

יציאת מצרים היא תהליך מתמיד, בכל דור ודור, ובכל יום ויום, עלינו לצאת מהמיצר הפרטי שלנו מהגאווה, מהשקר, מהאנוכיות ולשאוף לחירות אמיתית, חירות של אמת וענווה. רק כך נוכל להמשיך את שלשלת הדורות, ולהיות ראויים לשאת את עול התורה והמשפט.

יהי רצון שנזכה, לגאולה שלמה, פרטית וכללית, במהרה בימינו, אמן.

העורך

על אף השאלות הרבות המובאות להכרעת רבני בית ההוראה, אין ספק כי השאלה המצויה ביותר הינה האם אפשר לכפות על השכנים לסייד את הבניין בערב פסח, ולמעשה ויש אומרים שכתוב בסמ"ע שאין לכפות על סייד. אך בשבט הלוי ח"ט סי' ש"א כתב דאז נהגו שלא לצבוע משא"כ בזמננו שהבנין צריך להראות רגיל נחשב צורך השותפות ואפשר לכפות ע"ז. ויל"ד איזה סוג צביעה ומתי לצבוע, ובעין יד"ד מביא מהרב זעפראני שהולכים לפי המנהג, וצ"ב דתלוי לפי הלכך, ויל"ד דזה גופא תלוי במנהג מה הלכך. ולכאורה אין בזה מנהג. ואם וועד בית רוצה לצבוע יותר יפה מהבית אין סבא לחייבו. וכן לגבי כמה פעמים נלקות בשבוע, אמר איזה רב שבבני ברק נוהגים פעמיים בשבוע, ואינו כן, ואין מנהג ידוע בזה. ולעולם לא יגמר הויכוח בזה. ואין לנו אלא דברי הרמ"א בס"ג דכשאין יכולים להשוות דעתם הולכים אחרי הרוב אם מתכוונים לשם שמים.

מקרה מכונן נידון בבית דין הישר והטוב, הדיין נסב סביב שטח חיצוני בבניין מגורים, אשר כל צד טען לבעלות עליו. אחד השכנים טען בתוקף כי השטח שייך לו, בעוד וועד הבית טען כי מדובר ברכוש משותף. לאחר שהסוגיה נידונה מספר חודשים בבית הדין ללא התקדמות ממשית, דווקא בערב פסח בשעת חצות קיבלה הסוגיה נפית חד.

כשעה לפני סוף זמן אכילת חמץ, פנה הטוען רבני לנציג ועד הבית וביקש ממנו לקנות בדחיפות שתי חבילות

שאלתי דירה לחג הפסח מקרוב משפחה של ידיד נפשי, שנסע לחו"ל לחג, אלא שביו"ט מצאתי בבית חמץ גמור, אכן ביו"ט הנחתי עליו כלל, אלא שהשאלה היא האם כעת במוצאי יו"ט עלי לבער החמץ, שהרי מן הסתם אינו מעוניין לעבור על כל יראה וכל ימצא, או שלכתחילה אסור לי לשרוף דבר שאינו שלי, גם אם אני סבור שדעתו של בעה"ב יהיה לבער.

אני חושש לדעת הרמב"ם (הלכות חמץ ומצה פ"ד ה"ג) דכיון שהחמץ ברשותי, אף שאינו בבעלותי, די בכך לעבור באיסור.

אציין שמכרתי את החמץ שלי לאחר שכבר סיכמתי עם בעה"ב על קבלת הדירה בהשאלה ואף קיבלתי מפתח לדירה, האם זה יועיל עכ"פ כלפי או אפי' כלפי בעה"ב.

תשובות למדור זה ניתן לשלוח במייל המערכת

(ולציין עבור שואל כעניין)

heychalhamishpat@gmail.com

מבי מדרשא

'מבית דינו של היכל'

נידונים הלכתיים המתפרסמים במאגר השו"ת ובקו המשפט שלוחה 3

...

בשכונה אצלו קיים גמ"ח ספרים, בחודש האחרון ביקשו ממני להפקיד צ"ק פקדון, שאלתי האם אוכל להפקיד צ"ק שאינו בר תוקף, שהרי ממילא אין הכוונה לפדות את הצ"קים אלא רק לפיקדון.

נענה על ידי הרה"ג אריאל לביא שליט"א

~ • ~

גבאי ביהכ"נ פנה אלי בע"ש ושאל אם אני רוצה לתרום נציב שבת לביהכ"נ, אמרתי לו שכיון שהשבוע יהיה יא"צ של סבי זצ"ל הריני מוכן לשלם. אחרי שבת הוברר לי שהיא"צ אינו בתאריך זה אלא בחודש אחר בכלל, ורצוני לא לשלם את מה שהתחייבתי בטענה שהאומדנא שנתתי רק מפני היא"צ. האם הוא נכון?

נענה על ידי הרה"ג יצחק אליעזר שוב שליט"א

~ • ~

בדבר השאלה על בנין שאחד הדיירים משתמש בלובי של חדר מדריגות לכעין קייטנה לילדים וזה מפריע לשכנים, ושואל כיצד אפשר למנוע?

נענה על ידי הרה"ג מנחם שכטר שליט"א

~ • ~

ראובן מצא אצלו שטר חוב על שמעון מלפני שמונה שנים, שלוו ממנו חמשת אלפים ש"ח ושניהם אינם יודעים אם נפרע השטר, האם גובה בו.

נענה על ידי הרה"ג ישראל יצחק משי זהב שליט"א

~ • ~

אדם קנה חליפה ב-200 ₪ וסיפר לחברו, וכשהלך חברו לקנות אמר לו המוכר שמחיר החליפה הוא 300 ₪ וביקש לומר לחברו שהיה טעות והוא צריך להחזיר למוכר 100 ₪ והשאלה היא האם הוא צריך לשלם למוכר עוד 100 ₪.

נענה על ידי הרה"ג אריאל לביא שליט"א

אך כאן, כאשר שמע שיש חמץ בשטח, לא נבהל כלל, אלא טען כי השטח אינו שלו. תגובה זו הוכיחה מעל לכל ספק כי בליבו אינו רואה בשטח זה רכושו הפרטי, אלא שטח משותף, שאחריותו אינה עליו בלבד.

הודאתו כי השטח שייך לוועד הבית ולא לו, נחשבת להודאה גמורה בהלכה, שאינה ניתנת לחזרה. גם אם יטען לאחר מכן כי לא התכוון לכך, הרי שבשעת מעשה, כאשר היה מדובר באיסור חמור, גילה דעתו הברורה כי אינו רואה בשטח רכושו. בכך נסתם הגולל על טענתו לבעלות פרטית על השטח.

פסטה ולהניח על השטח שבמחלוקת. לאחר מכן ביקש שישלח את ילדי אחד השכנים שאינו מעורב ישירות במחלוקת, שיגיש לשכן שטעון שהשטח שלו ואמר לו שיש הרבה פסטה מפורזת בשטח שלך, תגובתו השכנה הטעון לבעלות מלאה ובלעדית על השטח הייתה מפתיעה. זה שטח של כולם, שוועד הבית יטפל בזה. תשובה זו, שנאמרה בתמימות, הפכה לראיה מכרעת בדיון.

שכן זה אילו היה יודע שיש חמץ בביתו, ודאי לא היה רגוע כלל, אלא היה רץ לבעור מחשש איסור חמור של כל יראה וכל ימצא.

חברות בע"מ בהלכה – חלק ד'

בפרקים הקודמים עמדנו על המבנה של חברה בע"מ והעלנו את עיקרי הנידונים ושיטות הפוסקים, עתה נבוא לדון אם מותר להלוות בריבית לחברה בע"מ (כגון החזקת אגרות חוב או הפקדה בריבית בנקאית) וכן אם מותר ללוות בריבית מחברה בע"מ (כגון הלוואה מבנק וחברות מימון)

לדעת הפוסקים הנזכרים שיש בעלים לחברה יש איסור ריבית דאורייתא להלוות בריבית קצוצה לחברה בע"מ שיש בה שותפים (כלומר, מחזיקי מניות) יהודים כיון שהלווה הוא ישראל ומה שהיא בע"מ ולא גוים את חובותיה של החברה מבעליה מחזיקי המניות והו' רק תנאי שעשו בממון או אפותיקי מפורש שלא לגבות אלא מנכסי החברה. ולכן אסור מדאורייתא להחזיק אגרות חוב של חברה שיש בה בעלי מניות יהודים כשאין היתר עסקה באופן המועיל כיון שהוא הלוואה בריבית קצוצה (מהגר"י סילמן שליט"א) וכן אסור להפקיד בריבית בנקאית בבנק שיש מניות שלו בבעלות יהודים.

בס' תשובות והנהגות (ח"ב סי' תכא) הציע פתרון באופן שרק חלק מבעלי המניות יהודים להתחייב מראש בשטר בחתימת עדים שמוחל להשותפים היהודים על כל תביעת ריבית שאינה כלולה בהיתר עסקה ויועיל מדין זכין לאדם שלא בפניו. וכ' שם שיועיל אף על העתיד בדבר שלא בא לעולם עיי"ש.

אולם לדעה שיטת המהרש"ג (הובאו בדברי בקובץ נעם (ב) תשי"ט על ידי תלמידו הרב משה נתן נטע במבגר) שמוותר להלוות בריבית לחברה בע"מ היות והקרן לא מובטחת.

ודבריו נסמכים על המבואר במשנה בגיטין דף ל' מלוה מעות את הכהן ואת הלוי מפרש עליהן מחלקן וכו' ופוסק עמהן כשער הזול ואין בו משום רבית ואין שביעית משמטתו, דכיון דכי לית ליה (וברש"י) ישתדפו שדותיו) לא יהיב ליה כי אית ליה נמי אין בו משום רבית ולא קרינן ביה לא יגוש.

ואמנם בתוס' (שם ד"ה ופוסק) כ' שההיתר הוא דוקא בפסיקה שהיא דרבנן. אבל בחי' הרמב"ן שם הק' מדוע משכנתא (שנתן הלווה למלווה שדה ואכל ריבית וקרן) אסורה ומלווה את העני מותר, ומקושיית הרמב"ן מבואר שהעמיד דלא כתוס' והסוגיא איירי גם בהלוואה רגילה ולא רק בפסיקה, ותי' הרמב"ן דיש לחלק בין מקום שהקרן בטוחה והריבית מסופקת למקום שגם הקרן מסופקת עיי"ש שדימה למכר מה שעזיז חולבות. עכ"פ מבואר בדברי הרמב"ן (וכ"ה בחי' הרשב"א שם) שמוותר להלוות בריבית קצוצה אם גם הקרן לא בטוחה.

המנחת יצחק (ח"ג סי' א') ערער שהמהרש"ג בכוונה לא הדפיס את התשובה הזאת.2 היות ובשו"ע סי' קס"ח-ט מבואר דגוי שלווה מישראל בריבית והעמיד משכון של ישראל אסור לגבות מהמשכון (אלא אם הקנה לו את המשכון), והנה הישראל הרי התחייב רק את המשכון ולא שיעבד גופו ואם יאבד המשכון אין מובטחת גם הקרן ואפ"ה אסור, ומקור דברי השו"ע הוא מהרמב"ן. ועיי"ש במנח"י שהאר"ך הרבה להקשות ולפרוץ לסברות המהרש"ג.

המנח"י (שם) והמהרש"ג בספרו (תשו' יור"ד סי' ה') כ' דמדאו' מותרת הלוואה שהקרן לא מובטחת, ורק מדרבנן אסור ומה שבגיטין התירה הגמ' הוא מטעם שלצורך עניים התירו. ולפי"ז הלוואה לחברה בע"מ מותרת מדאו' ואסור מדרבנן, וכך מקובל למעשה בבתי ההוראה בירושלים (ויש בזה נפק"מ בלצורך מצווה ויתומים שהתירו ריבית דרבנן כמב' בשו"ע יור"ד סי' קס סעי' יח).

יש שפקפקו על עיקר הדימוי לדברי הרמב"ן בגיטין, דהמעין בדבריו יראה דמה שהתיר להלוות כשהקרן לא מובטחת הוא משום דהוי כמכר מה שעזיז חולבות. ובחברה בע"מ לכאו' לא מתאים לומר שזה כמכר והוא רק הלוואה עם הגבלה על הגבייה (אפותיקי מפורש). ולדעתם יסתברו דברי האוסרים מדאורייתא.

האגרות משה (כרך ה' יור"ד ח"ב סי' סג) התיר להלוות לחברה בע"מ של שומרי תורה בריבית קצוצה מטעם שאין שיעבוד הגוף ורק שיעבוד נכסים. אמנם כתב שם דאין בטעם זה להתיר ללוות בריבית מהבנק וראה להלן. [ומכך שלא הזכיר לכל הסוגיא בגיטין ולשיטת הרמב"ן והרשב"א שמוותר להלוות בריבית קצוצה אם גם הקרן לא בטוחה נראה דסבר דחברה בע"מ שחסר בבעלות עדיף מהנידון והטעם שהקרן לא בטוחה].

אמנם עיי' בדברי הנתיב"מ סי' שייב לגבי אפותיקי מפורש שגם בזה יש שיעבוד הגוף שחל במקום שמחזיק את הקרקע עליה עשו אפותיקי ולא מוכן לתיתה למלווה, שמדין בע"ח יהיה חיובי. וכן במקום שזיזק את האפותיקי מפורש יהיה חיוב מדין בע"ח ולא רק מדין מזיק שיעבודו של חברו. ואולי יש לחלק דכיון שמבחינה חוקית החברה היא ישות נפרדת ואין כלל שיעבוד הגוף יסכים הנתיב"מ דלא דמי לשאר אפותיקי מפורש.

הדברים האמורים הם לגבי להלוות לחברה דהיינו החזקת אגרות חוב או הפקדה בריבית בנקאית וכל כיוצ"ב אבל ללוות בריבית מחברה בע"מ כגון הלוואה מבנק וחברות מימון גם להמתירים להלוות לחברה בע"מ מ"מ כ' האגר"מ (כרך ה' יור"ד ח"ב סי' סג) דאין ההיתר להלוות לבנק מועיל להתיר ללוות בריבית מהבנק, היות והלווה הוא אדם פרטי שמתחייב ומשועבד גופו.

וגם אם הלווה הוא חברה מ"מ אם הבנק לא סומכים ורוצים שבעלי החברה גם יתחייבו [כמקובל היום שהבנק דורש שבעלי המניות או מנהלי החברה יחתמו ערבות אישית] יהיה אסור מטעם זה שהבעלים עצמם מחוייבים. ורק באופן שחברה לוהה מחברה ואין אחריות של הבעלים מותר מטעם שאין שיעבוד הגוף או באופן שיחיד לוהה מחברה ויעשו את השיעבוד רק על נכס מסוים כשאין כלל אחריות ללווה.

גם בשו"ת הר צבי (סי' קכ"ו) שהתיר את הריבית בחברה ממשלתית מטעם שאינה מלווה למלווה אסר מדאורייתא בבנק ובחברות בע"מ רגילות מטעם שדנים שיש בעלים מסויימים והריבית באה מיד לוהה למלווה [ובבנק של עכו"ם שיש שותפות ישראל (בעלי מניות) הביא מהבית יצחק שהתיר כשהרוב עכו"ם או עכ"פ מחצה על מחצה, אבל מיעוט עכו"ם ורוב ישראל אסור בלי היתר עסקא].

אמנם לדעת המהר"א הלוי שאין בעלי המניות נחשבים לבעלים יהיה מותר לגמרי. וכ' המהר"א הלוי (ח"ב סי' נד) עוד טעם להתיר מדברי המרדכי בשם רש"י שהביא הרמ"א בשו"ע סי' קס סעי' ט"ז דע"י שליח מותר ריבית אף מישראל עיי"ש. ועיי' בהליכות עולם (חלק ח עמוד מא) שהביא שכן פסק החשב האפוד ושכן הסכים הגאון מטשיבין.

מדור זה עוקב אחרי סכסוכי שכנים, ומטרתו להציג בפניכם את שני צידי המתרס, ולהביא תמונת מצב מרתקת ונקודת מבט שונה.

הצד השני של המאבק

ניקיון

הצד הראשון של המאבק

הרב כהן יהודי תלמיד חכם משכמו למעלה כל רז לא אניס בפניו, זה לא מכבר נבחן הוא על הש"ס בפעם העשירית כשבין כל מבחן מסיים הוא את הש"ס לכה"פ שתי פעמים. הרב כהן מפורסם כמדקדק בהלכה ולא תוכלו לתפוס אותו בס"ק במשנ"ב. מלבד גדלותו בתורה ידועה זהירותו בממון חברו ביתר זהירות. משום כך הרב כהן לא מצליח להבין כיצד דווקא הרב שטרן הידוע בחומרותיו הרבות, כיצד אינו חושש לפגוע בנוחות הדיירים, ויתר על כן כיצד אינו חושש לממון הציבור שעל ידי ריבוי המים בקירות הבניין יגרם נזק לרכוש המשותף. הרב כהן ציפה מהרב שטרן המכהן כרב הקהילה לשמור על פרופורציות, ולהימנע מטרחת מיותרת, מבחינתו, יש להיזהר שלא להכביד על אחרים בשם החומרות. ההלכה עצמה מלמדת אותנו לא לגרום צער או הפסד לאחרים, גם כאשר אנו מבקשים להדר, מנהיג קהילה נדרש להוות דוגמה אישית במצבים כאלה. עליו להדריך את הציבור כיצד לשלב בין ההקפדה למצוות לבין שמירה על שלום בין אדם לחברו. יש להדגיש כי חומרות פרטיות אינן יכולות לבוא על חשבון הזולת.

הרב שטרן המכהן כרב הקהילה ידוע זה מכבר על אדם המקפיד על חומרות רבות, והידורי מצוה מצד אחד וקנענים הליכות מצד שני, לא פעם ניתן למצוא אותו ברחוב עוזר לאיזה אדם מבוגר לסחוב שקיות או לילד קטן לעבור את הכביש, כזהו הרב שטרן המהווה דוגמא של ממש לתורה שיש עמה דרך ארץ. ומשכך לא פלא לראותו בשבוע שחל בו ערב פסח עומד בעצמו מקרצף ומשפשף את קירות חדר המדרגות ודואג בעצמו לשטוף את חדר המדרגות במים וסבון כדי לוודא שאין חמץ כלל, מדוע צריכים שאר השכנים לסבול משום שאני מקפיד על ספק משהו חמץ, ולמה יצטרכו לממן מכיסם ניקיון מדוקדק שכזה. הרב שטרן שראה בניקיון המוגבר ביטוי לאהבת ה' ולרצון להתרחק מכל חשש חמץ. עבורו, ניקוי כל פינה, גם במרחבים המשותפים, הוא חלק מההכנה הרוחנית לחג הפסח. הוא חש אחריות כלפי כל דיירי הבניין, מתוך רצון שגם המרחב הציבורי יהיה נקי מחמץ, וכך יזכו כולם לחג כשר ומהודר. דווקא משום כך לא הבין מדוע שכנו הרב כהן נראה כי אין רוחו נוחה בזה, ולא משום שדואג הוא חלילה לביזוי כבוד התורה, אלא שנראה לו כי הרב כהן אף מקפיד עליו.

תגובות למדור זה ניתן לשלוח ל b0733831747@gmail.com

מכתבים לארכת

שמירת כבוד הזולת

חלוקת קמחא דפסחא לקראת חג הפסח היא מסורת רבת שנים, שמטרתה לסייע למשפחות נזקקות לחגוג את החג בכבוד. עם זאת, ליצד המטרה הנעלה, עולות חששות שמא אופן החלוקה יגרום לביזוי העניים, יפגע בכבודם ויחשוף את מצוקתם ברבים.

למרות הכוונות הטובות, פעמים רבות מתעוררת תחושת אי נוחות סביב אופן החלוקה. כאשר העניים נאלצים לעמוד בתור ארוך, להיחשף לעיני כל, או לקבל חבילות בצורה פומבית – יש בכך משום פגיעה בכבודם. תחושת הבושה עלולה להרחיקם מהסיוע, או לגרום להם עוגמת נפש. החשש הוא שהעניים ירגישו מושפלים, כאילו מצוקתם מוצגת לראווה, במקום לקבל עזרה בצנעה ובכבוד.

פעמים נוצר מצב שהעניים אינם מקבלים משום חשש ביזיון ודווקא אותם שאינם חוששים לבושה עוברים מחלוקה לחלוקה.

החפץ בעילום שמו

זהירות בגזל לקראת חג הפסח

חג הפסח מתקרב, ואיתו ההכנות הגדולות והניקיונות היסודיים בבתים רבים. כולנו שואפים להגיע לחג כשהבית נקי מחמץ ומבריק, אך לעיתים, דווקא במאמץ הזה, אנו עלולים לפגוע ברכושם של אחרים מבלי לשים לב.

ניקיון הפסח הוא מצווה חשובה, אך אין הוא פוטר אותנו מחובת הזהירות כלפי רכושם של אחרים. כאשר אנו מנקים את המרפסות, מנערים שטיחים או שופכים מים, יש לקחת בחשבון את הסביבה – במיוחד את הכביסה התלויה של השכנים. לעיתים, מים, אבק או לכלוך עלולים ללכלך או להזיק לבגדים שכבר נקו, ובכך לגרום עוגמת נפש ואף נזק כספי.

כדי להימנע ממצבים לא נעימים, חשוב לבדוק לפני הניקיון האם תלויה כביסה של השכנים. ניתן לתאם מראש, לבקש מהם להוריד את הכביסה או להמתין עד שיסיימו. כמו כן, יש להימנע משפיכת מים בכמויות גדולות או מניעור חפצים מעל מרפסות אחרות. צעדים פשוטים אלו יכולים למנוע נזק רב ולשמור על יחסי שכנות טובים.

אבי רפאלי

ש"ת רמ"א בית הדין

הייתי צריך משהו דחוף להדפיס שלחתי במייל לדפוס מסויים, וצינתי שאני צריך את זה 'בהקדם', אולם מכיון שהדפוס כבר היה סגור קיבלתי מייל חוזר אוטומטי שמודיע על שעות הפתיחה, ושם היה כתוב שכבר סגור. הבנתי שזה כבר לא יהיה להיום או פניתי לדפוס אחר ושם הדפיסו לי. למחרת אני מקבל מייל מהדפוס הראשון שההזמנה מוכנה והוא מבקש תשלום, אמרתי שכיון שביקשתי 'בהקדם' והם כבר לא עבדו להיום אז הוא היה צריך להבין שאני לא צריך את השירות שלו, והוא טוען ש'בהקדם' זה כולל גם את מחיר בבוקר, והייתי צריך לשלוח מייל מפורש לבטל או לציין שזה דחוף ממש להיום. שאלתי: א. האם טענתו צודקת. ב. גם אי נימא שהוא צודק, הלא יש כאן ביטול לכאורה גם של פעולתו של פועל, שאולי א"א לבטל אחרי שכבר עשה, אבל המחיר הרי כולל גם את התשלום על ההזמנה שהיא בפשטות מדין לוקח, ויכול אדם לומר שאינו רוצה במקח ורק ישלם מדין גרמי על ההוצאות. אז למעשה מה הדין?.

תשובה

א. לכאורה טענתו צודקת, כי בהזמנת דפוס 'בהקדם' זה כולל מיד בשעות הפתיחה הבאות, ואם אכן לא הייתי צריך את ההדפסה, היה עליך לבטל אותה, והוא לא היה אמור להבין זאת לבד, להיפך, למחרת בשעות הפתיחה הוא עשה את השירות המבוקש. ב. לאחר שהובהר שלכאורה הוא צודק, ממילא נתקבלת תשובה לשאלתך השנייה, שזה ברור שאי אפשר לבטל הזמנה לאחר שבוצעה, ויש לשלם את מלוא התשלום, כמבואר בשלחן ערוך סי' שלג' סעיף ח' בשם תשובת הרא"ש ובנתיבות המשפט שם.

רבני היכל המשפט אצל הגאון הגדול רבי שלמה זעפרני שליט"א

תשובות מפורטות ומנומקות, כל ידיעה הציגה מציאות מורכבת, מקרה אמיתי שנידון בבית דין, דילמה הלכתית סבוכה הדורשת פתרון מדויק ומהיר. הדיינים, מומחים בתחומם, התמודדו עם אתגרים עמוקים, בוחנים כל פרט, כל ניואנס, כל פסק דין רלוונטי.

המתח באולם גבר עם כל שאלה חדשה, עם כל מקרה מורכב שהוצג. הדיינים, אנשי הלכה מנוסים ככל שיהיו, הרגישו את משקל האחריות, את חשיבות ההכרעה הנכונה. הבחינה לא הייתה רק מבחן ידע, אלא גם מבחן של דיוק, של אחריות, של יכולת להכריע בצדק וביושר. הכל היה תלוי בהבנה עמוקה של ההלכה, ביכולת לנתח את המקרים בצורה מדויקת, ובכוח ההכרעה הנכון.

הבחינה של דייני היכל המשפט בפני הגאון רבי שלמה זעפרני בהלכות מקח וממכר הייתה אירוע יוצא דופן. היא הדגימה את חשיבות הלימוד המתמיד, את הצורך בהבנה עמוקה של ההלכה, ואת האחריות המוטלת על כתפי הדיינים. הבחינה הייתה מבחן אמיתי ליכולותיהם, מבחן שהוכיח את עומק ידיעותיהם ואת יכולתם לפסוק בצדק וביושר. היא הותירה רושם עמוק על כל הנוכחים, והיא תיזכר כאבן דרך חשובה בדרכם לקראת שבתם על כס המשפט.

מעמד כבוד התורה לרבני היכל המשפט נערך השבוע אצל הגאון הגדול רבי שלמה זעפרני שליט"א, משך שעה ארוכה השתעשע הרב שליט"א עם הרבנים החשובים בשאלות מקיפות מתוך כותלי בית הדין, בזה אחר זה הביא הרב מקרים שאירעו לאחרונה והתפלפל עם הרבנים בדיונים פעילים ומעמיקים בנבכי הסוגיות בכל חושן משפט, לא פעם נשמעה מפי הרב קריאת התפעלות לשמע תשובת הרבנים שהיטיבו לירד לפרטי הדין להבין את מציאות הדברים ולהביאם לידי פסק הלכה.

המרכיב הייחודי של המעמד היה הצגת מקרים אמיתיים שנדונו בבית הדין. הרב זעפרני הציג לדיינים תיקים מגוונים, החל במחלוקות פשוטות יחסית ועד למקרים מורכבים הכוללים היבטים הלכתיים ומעשיים מאתגרים. בכל קצוות בית המדרש הגיעו הכל לחזות במחזה הנפלא בו רבני היכל המשפט יורדים לנבכי הדין בהבדלים העדינים בין המקרים, ובזיהוי הנקודות ההלכתיות הקריטיות בכל מקרה.

במבחן מודקדק עבר כבוד הרב מדיין אחד למשנהו והעלה שאלות מגוונות בנוגע להלכות מקח וממכר. הרב זעפרני התייחס לכל שאלה בסבלנות וביסודיות, והקשיב ברוב קשב לדיינים ששלפו ידיעות בזה אחר זה,

היכל המשפט
בניית בית הדין הגדול והנכבד

מזל טוב וגדיא יאה

ברגשי גיל ושמחה, בהלל ובשבח נשגב בזה ברכה נאמנה קדם הרבנים הגאונים חברי היכל המשפט שהשמוחה במעונם ה"ה

הגאון רבי משה רוזנטל שליט"א
ירושלים
לרגל אירוסיו בנו

הגאון רבי אריאל לביא שליט"א
ירושלים
לרגל נישואיו בנו

הגאון רבי שמואל לייב פריעד שליט"א
מאנארא
לרגל היכנס בנו לעול תורה ומצוות

כוס תהומים

מתוך רגשי לבביות, פלגי מים תרדנה עיננו, על השבר הגדול, דמוע תדמע עיננו, ומשתתפים אנו מתוך צער רב באבלו של חבר בי דינא רבא הגאון הגדול

רבי אברהם גולדברג שליט"א
חבר בית הדין ומרא דאתרא תל ציון
בפטירת אמו הרבנית הצדקנית

חברי ורכזי בית הדין
חברי השליטה

רכזי בית ההוראה
הנהלת בית הדין

היכל המשפט
בניית בית הדין הגדול והנכבד

הננו להודיע על הרחבת פעילות בית הדין והוספת שעות במענה הרבני בבית ההוראה

אבות בתי הדין הגאונים הגדולים

רבי שלמה זעפרני שליט"א בית שמש	רבי צמח פריד שליט"א בית שמש	רבי מנחם מנדל שומרגן שליט"א בית שמש
רבי אלעזר שטרן שליט"א אשדוד	רבי צבי פלדהיים שליט"א בית שמש	רבי פישל בירדמן שליט"א אלעד

דייני בית הדין הרבנים הגאונים

רבי דוד אטריג שליט"א	רבי אליהו גרשון שפיגלמן שליט"א	רבי יעקב דיושט שליט"א
רבי חיים וויז'נינסקי שליט"א	רבי אברהם גולדברג שליט"א	רבי ישראל גליק שליט"א
רבי אהרן דיושט שליט"א	רבי יהודה ישכר שטרן שליט"א	רבי אהרן ברובובסקי שליט"א

רבני בית ההוראה הרבנים הגאונים

רבי יוסף שלמה שולומון שליט"א	רבי בנימין יעקובזון שליט"א	רבי יוסף קובר שליט"א
רבי שלמה מאיר שליט"א	רבי שלמה בקשי שליט"א	רבי ישראל וויז'נינסקי שליט"א
רבי אהרן דיושט שליט"א	רבי אהרן ברובובסקי שליט"א	רבי יעקב דיושט שליט"א
רבי חיים מאיר וסרמן שליט"א		

קו המשפט
0733-831-747

בית הדין שלוחה 2 - בית ההוראה שלוחה 1

כתובת בתי הדין ובתי ההוראה בארץ הקודש
אשדוד
רבי יהודה הנשיא 12
שמאי 22

בית שמש
רבי"ל 28
heychalhamishpat@gmail.com